

91D0 *Bory i lasy bagienne

W skład siedliska wchodzi następujące podtypy objęte monitoringiem:

W regionie kontynentalnym:

- 91D0-1 Brzeziny bagienne.
- 91D0-2 Bory bagienne
- 91D0-3 Górskie torfowiska wysokie z sosną drzewokosą i kosodrzewiną
- 91D0-4 Podmokła i torfowiskowa świerczyna górską.
- 91D0-5 Borealna świerczyna bagienna
- 91D0-6 Sosnowo-brzozowy las bagienny

W regionie alpejskim:

- 91D0-2 Bory bagienne
- 91D0-3 Górskie torfowiska wysokie z sosną drzewokosą i kosodrzewiną
- 91D0-4 Podmokła i torfowiskowa świerczyna górską.

Do siedliska przyrodniczego 91D0 trzeba też zaliczać inne, niekiedy trudne do ujęcia fitosocjologicznego bagienne lasy na torfach, cechujące się dominacją brzozy i sosny. Często stanowią one stadia sukcesyjne na torfowiskach. Do siedliska przyrodniczego 91D0 powinny być zaliczane od chwili uzyskania „leśnego” charakteru.

WYNIKI MONITORINGU

Procesy degeneracyjne mogą zacierać fitosocjologiczną specyfikę poszczególnych zespołów i prowadzić do powstawania lasów, które muszą być sklasyfikowane jako zdegenerowane i zniekształcone płaty siedliska 91D0, mimo że fitosocjologicznie nie dadzą się zaliczyć do żadnego z wymienionych wyżej zespołów. W podobny sposób – w wyniku przesuszenia borów bagiennych – mogą powstawać płaty wilgotnych borów trzęślicowych (*Molinio-Pinetum*) na przesuszonym torfie, które również powinny być klasyfikowane jako zdegradowane postaci 91D0.

Liczba i lokalizacja powierzchni monitoringowych

W ramach prac nad monitoringiem podstawowym w 2006 roku, przeprowadzono badania terenowe 156 powierzchni (stanowisk) wybranych w 20 zgłoszonych lub projektowanych obszarach Natura 2000. Prace prowadzone były przez 11 specjalistów.

W 2007 r. monitoring wykonano na 80 stanowiskach w 17 obszarach, w tym monitoring podstawowy:

- w regionie kontynentalnym, 53 stanowisk w 9 obszarach:
 - Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 (Joanna Potocka): Umarły Las, Torfowisko Pod Śnieżnikiem.
 - Karkonosze PLH020006 (Joanna Potocka): Wierzchowina Zachodnich Karkonoszy, Równia pod Śnieżką, Źródlika Kocieńca, Rozdroże pod Przedziałem, Pod Mumławskim Wierchem, Przełęcz Karkonoska, Pielgrzymy.
 - Ostoja Borecka PLH280016 (Marek Wołkowycki): Orłowo, Dubinek, Litygajno, Łażna Struga, Walisko, Borki 1, Przerwanki 1, Przerwanki 2.
 - Ostoja Słowińska PLC220001 (Ireneusz Izydorek): Wielkie Bagno, Wielkie Bagno2, Sowie Góry, Czołpino, Moczary, Ciemińskie Błota, Ciemińskie Błota 2, Krasne Łączki, Krasne Łączki 2, Babi Dół, Jelenie, Dołgie).
 - Ostoja Wigierska PLH200004 (Paweł Pawlikowski): Jezioro Ślepe, Jezioro Ślepiec, Suchar I, Suchar II, Suchar IV, Suche Bagno.
 - Przedgórze Iłżeckie MN000026 (Agnieszka Nobis): Barak, Lipowe Pole, Wola Korzeniowa, Marcinków, Michałów Wiejski.
 - Przymorskie Błota PLH220024 (Jolanta Kujawa-Pawlaczyk): Zaleskie Bagna 1, Zaleskie Bagna 2, Zaleskie Bagna 3.
 - Staniszewskie Błoto PLH220027 (Jacek Herbich): 8 nie nazwanych punktów w rezerwacie.
 - Torfowisko pod Zieleńcem PLH020014 (Joanna Potocka): 1 stanowisko
- w regionie aplejskim, 6 stanowisk w 1 obszarze:
 - Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016 (Joanna Perzanowska): Bór na Czerwonym, Bory Piekielnicie, Bagna, Pusta Polana, Przymiarki, Baligówka

A monitoring szczegółowy:

- w regionie kontynentalnym, 21 stanowisk w 7 obszarach:
 - Białogóra PLH220003 (Jacek Herbich): Białogóra 1, Białogóra 2, Białogóra 3
 - Jezioro Chośnickie PLH220012 (Jacek Herbich): Jezioro Chośnickie 1, Jezioro Chośnickie 2, Jezioro Chośnickie 3.
 - Kurze Grzędy PLH220014 (Jacek Herbich): Kurze Grzędy 1, Kurze Grzędy 2, Kurze Grzędy 3.

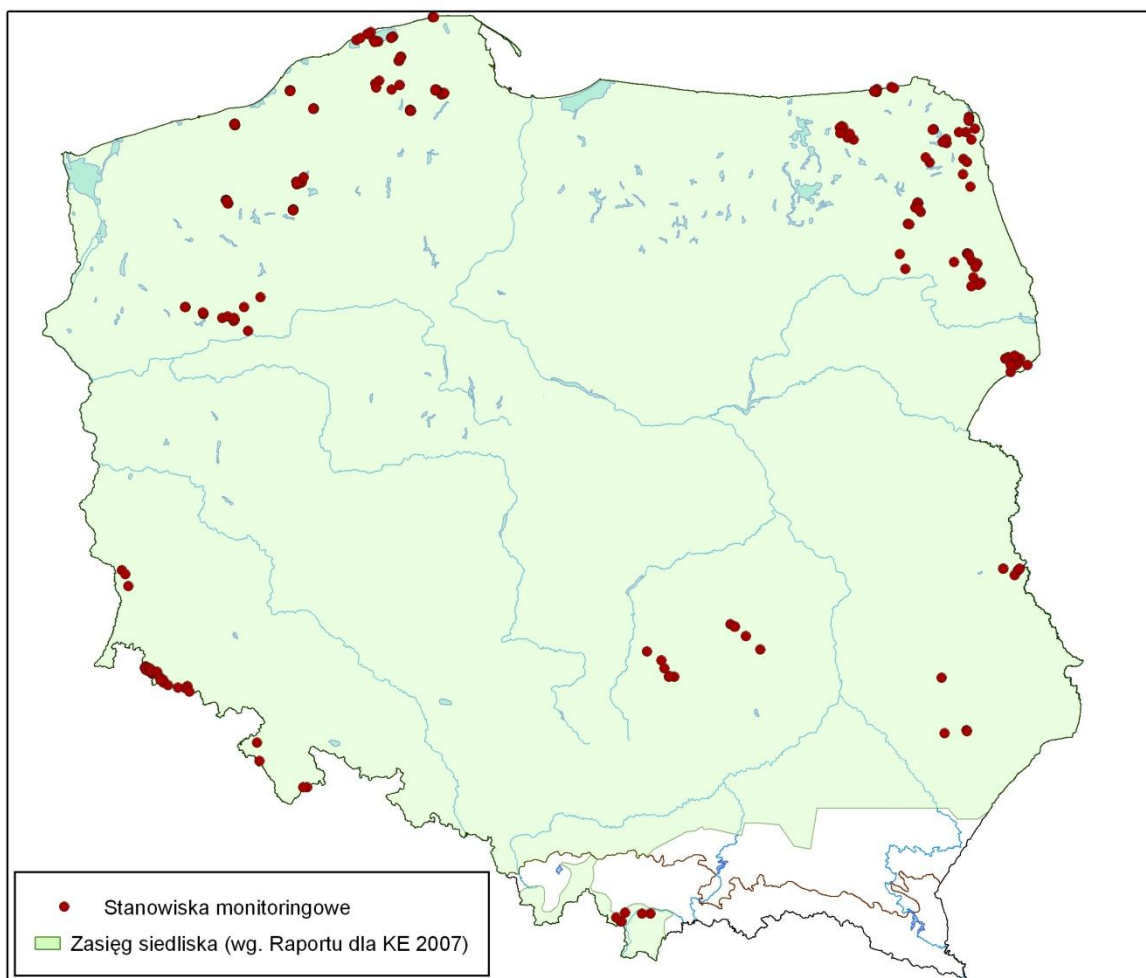
WYNIKI MONITORINGU

- Dolina Biebrzy PLC200001 (Marek Wołkowycki): Grzędy 1, Grzędy 2, Chojnowo,
- Puszcza Białowieska PLC200004 (Marek Wołkowycki): Uroczysko Michniówka, Sacharewo, Sine Bagno.
- Pojezierze Sejneńskie PLH200007 (Paweł Pawlikowski): Żeglarskie Bagno SW, Żeglarskie Bagno N, Bobrowe Bagno
- Torfowiska Gór Izerskich PLH020047 (Joanna Potocka, Roman Gramsz): Nad Halą, Kobyła Łąka, Izerskie Bagno

W roku 2008 monitoring szczegółowy lub zintegrowany wykonano na 27 stanowiskach w 7 obszarach.

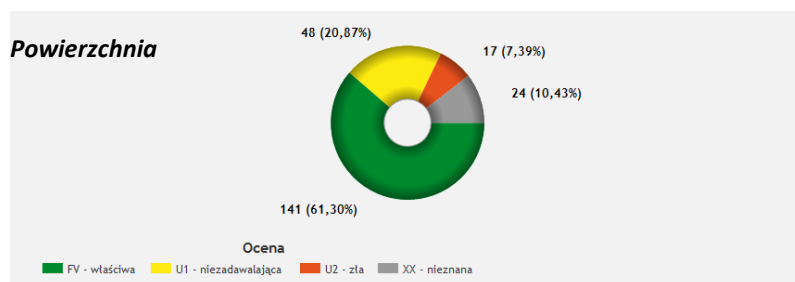
- w regionie kontynentalnym, 18 stanowisk w 5 obszarach:
 - Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034 (Aleksandrów 1, Aleksandrów 2, Józefów 1, Tarnowola) – monitoring zintegrowany
 - Uroczyska Borów Dolnośląskich PLH080027 (Ostoja Głuszcza k. Ruszowa, Żurawie Bagno, Gozdnicza, Stawy Rosiczka k. Gozdnicy, Piotrow w Borach Dolnośląskich) – monitoring zintegrowany
 - Jeziora Szczecineckie PLH320009 (Wielkie Bloto k. Wierzchowa, Brzezińskie Bagno (kopuła), Bagno Kusowo) – monitoring szczegółowy
 - Ostoja Borecka PLH280016 – monitoring szczegółowy
 - Ostoja Knyszyńska PLH200006 – monitoring szczegółowy
- w regionie aplejskim, 9 stanowisk w 3 obszarach:
 - Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016 (Koło Pustej Polany, Las Hamrzyska, Niżne Bory) – monitoring szczegółowy
 - Bieszczady PLC180001 (Dziwniacz, Litmirz, Sokoliki, Tarnawa Wyżnia) – monitoring zintegrowany
 - Babia Góra (2 stanowiska)

WYNIKI MONITORINGU

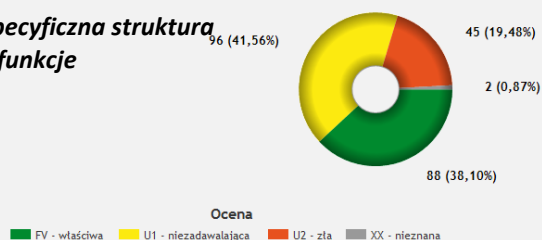
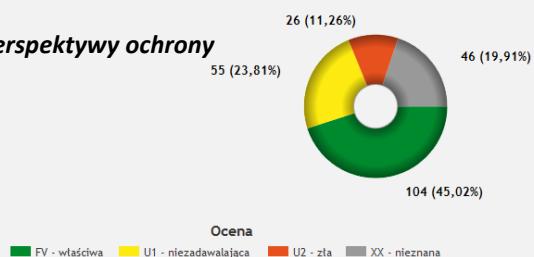
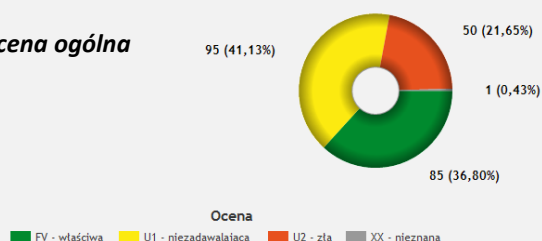
Uwagi o rozmieszczeniu i wyborze powierzchni badawczych

Siedlisko jest dość pospolite w Polsce. Prace wykonane w latach 2006-2008 doprowadziły do w miarę reprezentatywnego pokrycia monitoringiem zasięgu siedliska i jego zmienności. Takie pokrycie zapewnia jednak dopiero „trzyletni” pakiet obserwacji.

Wśród badanych powierzchni nadreprezentowane są powierzchnie położone w obszarach chronionych (rezerваты, parki narodowe, obszary Natura 2000), przez co można oczekiwać, że wyniki monitoringu będą odbiegały in plus od średniej oceny stanu ochrony w kraju.

Wynik**REGION KONTYNENTALNY**

WYNIKI MONITORINGU

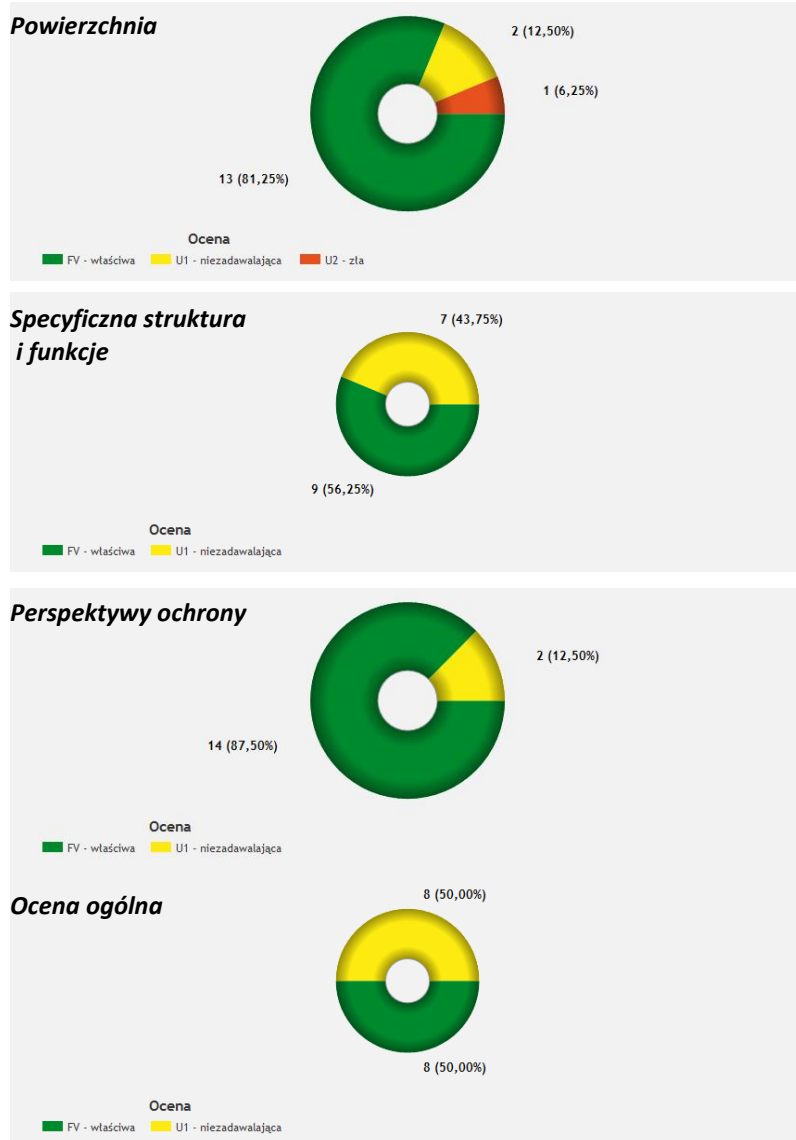
Specyficzna struktura i funkcje**Perspektywy ochrony****Ocena ogólna****Wynik ogólny i reprezentatywność badań terenowych:**

Dotychczasowa ocena: **U2 (U1, U2, U2)**. Liczba badanych stanowisk jest **wystarczająca**, by podać reprezentatywne wyniki dla regionu biogeograficznego. Wstępna ocena ogólna: **U1 (U1, U1, U1)**. Najgorzej oceniano parametr „specyficzna struktura i funkcja”. Badania terenowe nie potwierdzają więc bardzo negatywnej diagnozy stanu tego siedliska przyrodniczego. Lepiej oceniono „specyficzną strukturę i funkcję” oraz perspektywy ochrony, które niewątpliwie poprawiają się w miarę wdrażania sieci Natura 2000, a także w wyniku szeregu projektów skoncentrowanych na ochronie czynnej kompleksów torfowiskowo-bagiennych. Spośród wskaźników specyficznej struktury i funkcji najgorzej oceniano: wiek drzewostanu, pionową strukturę wiekową, odpowiednie uwodnienie, gatunki torfowców.

Główne zagrożenia: zaburzenie stosunków wodnych, intensyfikacja pozyskania drewna, wzbogacanie składu gatunkowego (wprowadzanie podrostów i podszytów), gradacja kornika.

Wskazania ochronne: jeżeli zachowane są naturalne warunki wodne, dla borów i lasów bagiennych najważniejsza jest ochrona bierna – wyłączenie z użytkowania rębego, lub wyjątkowo dopuszczenie rębni przerębowej; ochrona czynna: piętrzenie wody zastawkami, zasypywanie rowów.

REGION ALPEJSKI

Wynik ogólny i reprezentatywność badań terenowych:

Dotychczasowa ocena: **U1 (U1, U1, U1)**. Liczba badanych stanowisk jest **wystarczająca**, by podać reprezentatywne wyniki dla regionu biogeograficznego. Niewątpliwie należy prowadzić dalsze badania stanu tego siedliska przyrodniczego. Wstępna ocena ogólna: **U1 (U1, U1, FV)**. Najgorzej oceniano parametr „specyficzna struktura i funkcja”.

Spośród wskaźników specyficznej struktury i funkcji najgorzej oceniano: odpowiednie uwodnienie, wiek drzewostanu, naturalne odnowienie drzewostanu

Główne zagrożenia: zaburzenie stosunków wodnych, intensyfikacja pozyskanie drewna, wzbogacanie składu gatunkowego (wprowadzanie podrostów i podszytów)

Wskazania ochronne: jeżeli zachowane są naturalne warunki wodne, dla borów i lasów bagiennych najwłaściwsza jest ochrona bierna – wyłączenie z użytkowania rębego, lub wyjątkowo dopuszczenie rębni przerębowej; ochrona czynna: piętrzenie wody zastawkami, zasypywanie rowów

WYNIKI MONITORINGU

W 2006 r. uzyskano następujące oceny:

Nazwa obszaru	Dolina Biebrzy	Puszcza Białowieska	Ostoja Augustowska	Ostoja Knyszyńska	Pojez. Sejneńskie	Białogóra	Jeziorka Chośnickie	Kurze Grzędy	Dolina Łupawy	Łębskie Bagna	Ostoja Przedborska	Puszcza Romincka	Janiewickie Bagno	Jeziora Szczecineckie	Słowińskie Błota	Bagno i Jezioro Ciemino	Karsibórz Świdwiński	Lasy Bierzwnickie	Uroczyska Puszczy Drawskiej	Warnie Bagno	Synteza
Liczba stanowisk	11	11	6	12	7	4	6	5	6	6	6	8	4	11	5	5	7	5	8	7	
1. Powierzchnia siedliska w obszarze	FV dla 91D 0-5 i 91D 0-6, U1 dla 91D 0-2	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	U1	U2	FV	U2	FV	U1	U1	U1	FV	U1	FV-9 U1-9 U2-2
2. Specyficzna struktura i funkcje w tym:	FV	U1	U1	U2	FV	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2	U1	U2	FV-4 U1-8 U2-8
Gatunki charakterystyczne	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U2	U1	U1	U1	U1	FV	FV	U1	FV-14 U1-5 U2-1
Gatunki inwazyjne i ekspansywne w runie	FV	FV	U1	U1	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U1	U2	FV	U1	FV-7 U1-11 U2-2
Martwe drewno	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U2	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1	FV-13 U1-6 U2-1

WYNIKI MONITORINGU

Odpowiednie uwodnienie	FV; U1 dla 91D 0-2	U1	U1	U2	FV	FV	U1	FV	U1	U1	FV	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2	U1	U2	FV-4 U1-8 U2-8
Wiek drzewostanu (obecność starodrzewi)	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV-16 U1-4
Gatunki obce w drzewostanie	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	U1	FV	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U2	FV	FV	U1	FV-11 U1-8 U2-1
Naturalne odnowienie drzewostanu	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	FV	U1	FV-10 U1-10
Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV-17 U1-3
Występowanie mchów torfowców	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U2	U1	U1	U2	U2	U1	U2	FV-9 U1-7 U2-4
Występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek (borówka bagienna, bagno zwyczajne)	U1	FV dla 91D 0-2 XX dla 91D 0-5 i 91D 0-6	FV dla 91 D0- 2 XX dla 91 D0- 5	U1	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV-16 U1-4
Pionowa struktura	FV	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	FV-7 U1-13

WYNIKI MONITORINGU

roślinności																						
Występowanie gatunków niezwiązanych z terenami torfowiskowymi	U1	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1	U1	FV	FV	U2	U2	U2	FV	U1	FV-8 U1-9 U2-3
Naturalny kompleks siedlisk	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV-15 U1-5	
Perspektywy ochrony	FV	U1	U1	U2	FV	FV	U1	FV (?)	U1	FV	U1	U1	U2	U1	FV	U1	U2	U2	XX	U1	FV-6 U1-9 U2-4 XX-1	
Ocena ogólna	FV dla 91D 0-5 i 91D 0-6, U1 dla 91D 0-2	U1	U1	U2	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2	U1	U2		

W 2007 r. uzyskano następujące oceny:

MONITORING PODSTAWOWY

Parametr/wskaźnik	Region, obszar i liczba stanowisk w obszarze										
	kontynentalny										alpejski
	Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika	Karkonosze	Torfowisko pod Zieleńcem	Ostoja Borecka	Ostoja Słowińska	Ostoja Wigierska	Pogórze Iłżeckie	Przymorskie Błota	Staniszewskie Błota	Suma ocen	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie
	2	7	1	8	12	6	6	3	8	53	6

WYNIKI MONITORINGU

1. Powierzchnia siedliska w obszarze	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV-7 U1- 2 U2-	FV
2. Specyficzna struktura i funkcje	U1	U1	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1	FV- 2 U1- 7 U2-	U1
a) charakterystyczna kombinacja florystyczna	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV- 9 U1- U2-	FV
b) obce gatunki inwazyjne	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV- 8 U1- 1 U2-	FV
c) gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U1	FV	FV- 5 U1- 4 U2-	U1
d) martwe drewno	U2	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U1	U1	FV- 3 U1- 5 U2-1	U1
e) odpowiednie uwodnienie	U1	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U1	U1	FV- 3 U1- 6 U2-	U1
f) wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	U1	U1	FV	U1	FV	FV	U1	U1	FV	FV- 4 U1- 5 U2-	U1
g) gatunki obce w drzewostanie	FV	U1	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV- 6 U1- 3 U2-	FV
h) naturalne odnowienie drzewostanu	U2	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U2	U1	FV- 1 U1- 6 U2- 2	U1
i) pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	U1	U1	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV- 6 U1- 3 U2-	FV
j) występowanie mchów torfowców	U1	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV- 6 U1- 3 U2-	FV

WYNIKI MONITORINGU

k) występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV- 8 U1- 1 U2-	FV
l) pionowa struktura roślinności	U2	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	FV- 5 U1- 3 U2- 1	FV
m) naturalny kompleks siedlisk	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV- 8 U1- 1 U2-	FV
Perspektywy ochrony	U1	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	FV	FV- 4 U1- 5 U2-	U1
Ocena ogólna	U1	U1	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1	FV- U1- U2-	U1

MONITORING SZCZEGÓŁOWY

Parametr/wskaźnik	Region, obszar i liczba stanowisk w obszarze						
	region kontynentalny						
	Białogóra	Jeziorka Chośnickie	Kurze Grzędy	Dolina Biebrzy	Puszcza Białowieska	Pojezierze Sejneńskie	Torfowiska Gór Izerskich
	3	3	3	3	3	3	3
1. Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –
2. Specyficzna struktura i funkcje	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 2 U2 – 1	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1
a) Gatunki charakterystyczne	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –
b) Gatunki dominujące	FV – 3 U1 –	FV – U1 – 3	FV – 1 U1 – 2	FV – 2 U1 –	FV – 3 U1 –	FV – 3 U1 –	FV – U1 – 3

WYNIKI MONITORINGU

	U2 –	U2 –	U2 –	U2 – 1	U2 –	U2 –	U2 –
c) Obce gatunki inwazyjne	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –
d) Gatunki ekspansywne roślin zielnych	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – U1 – 3 U2 –
e) Gatunki torfowców	FV – U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –
f) Występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – U1 – 3 U2 –
g) Pionowa struktura roślinności	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 1 U1 – U2 – 2
h) Martwe drewno	FV – U1 – U2 – 3	FV – U1 – U2 – 3	FV – U1 – 2 U2 – 1	FV – U1 – 3 U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – U1 – 1 U2 – 2
i) Stopień uwodnienia	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – U1 – 3 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – U1 – 2 U2 – 1	FV – U1 – 3 U2 –	FV – U1 – 1 U2 – 1	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1
j) Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 2 U1 – U2 – 1	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – 1 U1 – U2 – 2
k) Gatunki obce w drzewostanie	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –
l) Naturalne odnowienie drzewostanu	FV – U1 – 2 U2 – 1	FV – U1 – 3 U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 1 U1 – 1 U2 – 1	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –
m) Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 3 U1 – U2 –	FV – 1 U1 – 2 U2 –	FV – 2 U1 – 1 U2 –
Ocena ogólna	FV – U1 – 2	FV – U1 – 3	FV – U1 – 2	FV – 1 U1 – 1	FV – 2 U1 – 1	FV – 1 U1 – 1	FV – 1 U1 – 1

WYNIKI MONITORINGU

	U2 – 1	U2 –	U2 – 1	U2 – 1	U2 –	U2 – 1	U2 – 1
--	--------	------	--------	--------	------	--------	--------

W 2008 r. zebrano następujące oceny:

Parametr/wskaźnik	Region, obszar i liczba stanowisk w obszarze						
	kontynentalny					alpejski	
	PLH060034	PLH080027	PLH320009	PLH280016	PLH200006	PLH120016	PLC180001
	Uroczyska Puszczy Solskiej	Uroczyska Borów Dolnośląskich	Jeziora Szczecińskie	Ostoja Borecka	Ostoja Knyszyńska	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	Bieszczady
1. Powierzchnia siedliska w obszarze	FV	U2	U2			FV	FV
2. Specyficzna struktura i funkcje	U1	U2	U2			FV	FV
a) charakterystyczna kombinacja florystyczna	FV	U1	U1			FV	FV
b) obce gatunki inwazyjne	FV	U2	FV			FV	FV
c) gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	U1	FV			FV	FV
d) martwe drewno	U1	U1	U1			FV	FV
e) odpowiednie uwodnienie	U1	U2	U2			FV	U1
f) wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	FV	FV			XX	XX
g) gatunki obce w drzewostanie	FV	FV	FV			FV	U1
h) naturalne odnowienie drzewostanu	U1	U1	U1			FV	FV
i) pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	U2	FV			FV	FV
j) występowanie mchów torfowców	FV	U2	U1			FV	FV
k) występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek	U1	U1	FV			FV	FV
l) pionowa struktura roślinności	U1	U1	U1			FV	FV
m) naturalny kompleks siedlisk	FV	U1	FV			FV	FV
Perspektywy ochrony	FV	U2	FV			FV	FV
Ocena ogólna	FV	U2	U2			FV	FV

Analiza wyników - ocena stanu zachowania siedliska w kraju

Siedlisko 91D0 znajduje się w zdecydowanej większości badanych obszarów w regionie kontynentalnym w stanie niezadowalającym (U1). Najczęściej czynnikiem wpływającym na taką ocenę są niewłaściwe warunki wodne (przesuszenie), które uznano za wskaźnik kardynalny.

Siedlisko jest dość odporne na neofityzację, ale w warunkach przesuszenia dość często skłonności ekspansywne wykazują gatunki roślin zielnych (szczególnie trzęślica modra *Molinia caerulea*) i jeżyny (*Rubus spp.*)

Bardzo często od optymalnej odbiega struktura pionowa drzewostanu, często jest też niewiele odnowień naturalnych. Zwykle niedostateczne są zasoby martwego drewna. Wskaźników tych nie uznano jednak za kardynalne.

Mimo zupełnie marginalnego znaczenia siedliska dla gospodarki leśnej, w kilku przypadkach istotnym czynnikiem wpływającym na negatywną ocenę jest gospodarcze pozyskanie drewna.

Zwraca uwagę że dość pesymistycznie oceniane są szanse ochrony siedliska, nawet w niektórych parkach narodowych i rezerwach.

W regionie alpejskim zasoby siedliska są oceniane generalnie jako znajdujące się w lepszym stanie ochrony – choć dla Torfowisk Orawsko-Nowotarskich monitoring podstawowym dał inne wyniki niż monitoring szczegółowy.

Główne zagrożenia

Podstawowe zagrożenia dla siedliska to – identyfikowane w różnych konfiguracjach: odwadnianie i gospodarka leśna.

Bory i lasy bagiennie, mimo że jeszcze dość pospolite w Polsce, podlegają dość powszechnym procesom degeneracyjnym. Ich powodem jest najczęściej brak właściwego uwodnienia. Powszechne w kraju przypadki odwadniania torfowisk i siedlisk bagiennych negatywnie wpływają na stan zasobów siedliska 91D0, które reprezentowane jest w Polsce wprowadzie przez wiele płatów, ale w większości zbytnio przesuszonych. Sytuacja ta rzutuje na ocenę stanu zachowania siedliska, zarówno w badanych obszarach, jak i na pozostałej części terenu Polski.

Wymogi ochronne

Jeżeli zachowane są naturalne warunki wodne, dla borów i lasów bagiennych najważniejsza jest ochrona bierna. Wodochronna funkcja tego siedliska przyrodniczego jest niemal zawsze znacznie ważniejsza, niż produkcja drewna – dlatego zaleca się wyłączenie borów i lasów bagiennych z użytkowania rębego, co zresztą często dzieje się obecnie w Lasach Państwowych.

W szczególnych przypadkach (np. lasy prywatne) dopuścić można użytkowanie borów bagiennych za pomocą ciągłej rębni przerębowej (rębnia V wg Zasad Hodowli Lasu), polegającej na wycinaniu pojedynczych drzew na całym obszarze lasu. Zbliżony do tej rębni jest tzw. płądrowniczy sposób użytkowania lasu, tradycyjnie stosowany w wielu lasach prywatnych.

WYNIKI MONITORINGU

Niszczące dla siedliska są natomiast próby zagospodarowania rębnią częściową bądź zupełną. Zwłaszcza zręby zupełne powodują zniszczenie siedliska – nie tylko w wyniku samego wyrębu drzewostanu, ale także w wyniku odwadniania (w tym oczyszczania istniejących rowów), zwykle stosowanego dla umożliwienia odnowienia zabagniającego się po zrębie terenu.

W borach i lasach bagiennych zdominowanych przez świerk problemem mogą być gradacje korników. Zależnie od lokalnej sytuacji (wielkość i charakter obiektu, naturalność populacji świerka, lokalny potencjał regeneracyjny roślinności, sąsiedztwo obiektu), właściwe są różne sposoby podejścia do tego problemu – od normalnych procedur zwalczania kornika, po wstrzymywanie się od ingerencji i tolerancją dla lokalnego rozpadu drzewostanu świerkowego, co w dłuższej skali czasowej umożliwia regenerację ekosystemu bagiennego. W rezerwach przyrody, a także w borach i lasach bagiennych, w których świerk jest tylko domieszką, należy sugerować raczej podejście bierne. Dla sosnowych borów bagiennych w pn-wsch. Polsce naturalne mogą być wieloletnie fluktuacje udziału świerka, nie należy niepokoić się więc jego wypadaniem.

Próby wzbogacania składu gatunkowego, wprowadzania podrostów i podszytów (w tym szczególnie sztucznego wprowadzania świerka!) są oczywiście niezgodne z ochroną siedliska.

Jeżeli bory lub lasy bagienne są sztucznie odwodnione za pomocą rowów (a tak jest w zdecydowanej większości przypadków) to ochrona polega na renaturalizacji stosunków wodnych przez blokowanie tego odpływu. Służą temu różnego rodzaju zastawki i przegrody budowane na rowach (najlepiej o stałym, nie regulowanym piętrzeniu), albo zasypywanie odcinków rowów. Oczywiście, należy pozwalać na zarastanie rowów i nie oczyszczać ich odcinków. W miarę możliwości należy dążyć do stabilizowania poziomu wody na poziomie niewiele tylko niższym od powierzchnią gruntu (nie więcej niż kilkanaście cm pod powierzchnią terenu), nie obawiając się powstania podtopień i zabagnień, ani wypadania drzew. W praktyce wypadanie drzew wskutek nadmiernego uwilgotnienia siedliska po przeprowadzeniu działań ochronnych zdarza się rzadko – a nawet jeśli się zdarza, to jest zdrowym objawem renaturalizacji całego układu leśno-torfowiskowego i wiąże się z regeneracją mszarów w miejscach otwartych.

Blokowanie odpływu wody rowami z borów i lasów bagiennych to standardowa metoda ochrony, która może być stosowana wszędzie tam, gdzie jest to możliwe technicznie.

Nie należy próbować nawadniać siedliska wodą pochodzącą spoza niego (np. z zewnętrznych cieków), ponieważ ma ona często nieodpowiednią trofię. Może być pożądane piętrzenie cieków drenujących bory bagienne, ale planowanie takich działań powinno już być zarezerwowane dla specjalisty.

Ochrona borów i lasów bagiennych powinna być postrzegana jako element kompleksowej ochrony torfowisk, na których te bory i lasy występują. Siedlisko 91D0 może i powinno samo w sobie być celem ochrony, ale istnieją także sytuacje, w których celem ochrony kompleksu torfowiskowego będzie zahamowanie lub cofnięcie ekspansji lasu i zwiększenie powierzchni otwartych mszarów kosztem boru bagienno. Planowanie ochrony borów i lasów bagiennych powinno mieć charakter kompleksowy i być przeprowadzane zawsze dla całego kompleksu siedlisk hydrogeniczn.

WYNIKI MONITORINGU

Zwłaszcza w przypadku małych płatów siedliska, planując ich ochronę trzeba uwzględnić także wpływ ich nie-torfowego otoczenia – unikając zmian w bezpośrednim sąsiedztwie chronionego siedliska, np. nie prowadząc zrębów zupełnych na odległość ok. dwóch wysokości drzewostanu od płatów boru bagiennego.

Generalne reguły ochrony borów i lasów bagiennych mogą w poszczególnych obiektach podlegać modyfikacji, np. w związku z potrzebami ochrony cennych gatunków zwierząt (np. cietrzew, głuszc, bielik) czy roślin (np. malina moroszka).